

RIIGIKANTSELEI

MAELUMINISTERIUM

„Ühise põllumajanduspoliitika tulevikuanalüüs“
Lühikokkuvõte

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Sissejuhatus ja meetodika

Analüüsi eesmärk oli anda sisend ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) tulevikuarenguid puudutavate Eesti seisukohtade kujundamiseks ja põhjendamiseks. Analüüsiti Eesti jaoks ÜPP-s olulisi elemente. Analüüs pakub välja erinevaid alternatiive ja võimalusi ning hindab nende võimalikku mõju Eesti põllumajanduse jätkusuutlikule arengule. Raport baseerub peamiselt kirjanduse analüüsil, läbiviidud intervjuude käigus saadud hinnangutel ning ÜPP eelarve ja otsetoetuste võimalike arengute mõju kvantitatiivsel analüüsil.

Analüüs viidi läbi Riigikantselei strateegiabüroo tellimusel. Seda rahastati ühtekuuluvusfondide 2014-2020 rakenduskava prioriteetse suuna 12 „Haldusvõimekus“ meetmest 12.2 „Poliitikakujundamise kvaliteedi arendamine“. Projekti algatajad ja koostööpartnerid on Riigikantselei Euroopa Liidu sekretariaat ja Maaeluministerium.

ÜPP eelarve vahendite jaotus liikmesriikide vahel

Järgmise, 2021. aastal algava finantsperioodi raamistiku arutelu üheks teemaks on otsetoetuste võrdsem jaotamine liikmesriikide vahel. Arvestades suunda tootmiskohustusest lahtiseotud otsetoetustele ja vajadust eemalduda ajaloolistest referentsidest, on tekkinud võimalus kasutada otsetoetuste EL eelarveliste vahendite jagamisel objektiivseid kriteeriume, mis arvestaksid kaasaegset maailmamajanduse ja toidutootmise olukorda.

1. Brexit ja vajadus toime tulla uute väljakutsetega seavad järgmise finantsperioodi EL eelarve surve alla. Kui liikmesriigid soovivad hoida EL eelarve mahtu senisel tasemel (1% EL kogurahvatulust), väheneks iga-aastane EL eelarve Ühendkuningriigi lahkumise järel 23 mld euro (16%) võrra. Seetõttu **on tõenäoline, et järgmisel finantsperioodil kärbitakse EL eelarve suurimate kuluartiklite, ÜPP ja ühtekuuluvuspoliitika, kulusid.**

2. Analüüsitud ÜPP järgmise finantsperioodi eelarve võimalikes stsenaariumides eeldati, et kärbe toimub otsetoetuste arvelt ja ÜPP II samba osatähtsus eelarves suureneb. Seda lähenemist toetab argument, et II samba toetusi on võimalik täpsemalt suunata EL põllumajanduse ees seisvate väljakutsetega toimetulekuks. **ÜPP eelarve kärbe otsetoetuse arvelt mõjutaks Eesti põllumajandustootjaid suhteliselt vähem kui paljude teiste riikide tootjaid**, sest Eesti osatähtsus ÜPP otsetoetuste eelarves on väiksem kui II samba eelarves.

3. ÜPP II samba osatähtsuse suurenemise vastu räägib see, et EL eelarvesse positiivse netopanuse andvad liikmesriigid saavad sealt kõige enam vahendeid tagasi otsetoetuste kaudu. Seetõttu ei oleks II samba osatähtsuse kasv nende huvides. Kuna II samba eelarve jaotus on võrreldes otsetoetustega ebaühtlasem ning selle liikmesriikide poolne kaasrahastamine varieerub vahemikus 15-300%, siis kaasneks II samba osatähtsuse kasvuga ka keskmiste toetustasemete erinevuse suurenemine. **Kui II samba osatähtsus ÜPP eelarves suureneb, siis toetustasemete ebavõrdsuse süvenemise ärahoidmiseks tuleks ühtlustada liikmesriikide II samba kaasrahastamise määrasid.**

4. **Ainuke kriteerium, mis annaks otsetoetuste eelarve jaotamisel EL27 riikides ühesuguse ühikumäära (246 eurot/ha) on kasutatav põllumajandusmaa.** Eesti põllumajandustootjate keskmine otsetoetuste tase suureneks sel juhul 39%. Kõigi teiste kriteeriumide kasutamisel suureneksid võrreldes 2020. aastaks saavutatava otsetoetuste eelarve jaotusega liikmesriikide vahelised otsetoetuste taseme erinevused.

5. Otsetoetused on sissetulekutoetused, millele on paremaks avalikule huvile vastamiseks lisatud rohestamise komponent. **Kui rohestamine jääb ka edaspidi otsetoetuste osaks, siis üks otsetoetuste eesmärk peaks olema üle kogu EL territooriumi avaliku hüve (keskkonnateenuse baastaseme) pakkumine.** Selleks võiks rakendada üle kogu EL-i ühetaolist ühikumäära. **Teine otsetoetuste eesmärk peaks olema seotud sissetulekute toetamise ja sissetuleku vähenemise riski maandamisega.** Selle puhul sobiks jaotuskriteeriumiks 2020. aastaks saavutatav otsetoetuste jaotus. Et arvestada sissetulekute ja hindade erinevust liikmesriikides, võiks arvestada ka SKP komponendiga. Kui anda neile kriteeriumidele osakaaluks võrdselt 1/3, siis Eestis suureneks otse-toetused 16% 206 eurole/ha. Kui otsetoetuste jaotuse aluseks oleks 2/3 ulatuses 2020. aasta otsetoetuste jaotus ning 1/3 ulatuses kasutatav põllumajandusmaa, siis Eesti otsetoetused suureneks 13% 200 eurole/ha. **Kui otsetoetuste eelarve jaotamiseks kasutada kombinatsioone 2020. aastaks saavutatavast eelarve-jaotusest, kasutatavast põllumajandusmaast ja SKP-st elaniku kohta, siis toetustasemete liikmesriikide vahelised erinevused väheneksid.**

6. **Otsetoetused on olulised põllumajandustootjate majandusliku jätkusuutlikkuse tagamisel, seda eriti kriisiaastail.** Otsetoetusteta oleks Eestis 2015. aastal majanduslikult jätkusuutlikud olnud 25% taimekasvatajatest, 4% piimatootjatest, 3% loomakasvatajatest ja 8% segatootjatest. Otsetoetuste vähenemine või

suurenemine mõjutaks kõige enam keskmiste suurusgruppide tootjate majanduslikku jätkusuutlikkust. Kõige väiksemates suurusgruppides on majanduslikult jätkusuutlikke tootjaid vähe ja otsetoetuste kasv olukorda ei parandaks. **Pikemas perspektiivis parandaks tootjate majanduslikku jätkusuutlikkust otsetoetuste suurenemisest enam kõrgemate ja vähem volatiilsete toodangu hindade saavutamine.**

Otsetoetuste suunamine põllumajandustootjatele

Lähiajaloo toimunud muudatused põllumajanduslike otsetoetuste skeemides on lähtunud kahest põhimõttest: toetused seotakse lahti taotlemise aasta konkreetsest tootmiskohustusest ja uued toetus-skeemid peavad olema vastavuses WTO nn rohelise kasti tingimustega, st need ei tohi olla kaubandust moonutavad. WTO liikmesriigid on võtnud kohustuse kaubandust moonutavaid (sh tootmisega seotud) toetusi vähendada. Seega on muudatused seotud põllumajandusmaa või põllumajanduslike tegevustega, mitte toetuse saajaga. Euroopa Komisjoni pakutud aktiivse põllumajandustootja kriteeriumite liikmesriikide jaoks vabatahtlikuks muutmine annab tunnistust sellest, et toetuse saajate määratlemine välistavate kriteeriumite alusel ei tööta.

7. Eestis hooldavad põllumajandusmaad nii põllumajandustootjad kui isikud, kes ei tegele põllumajandustootmisega. **Puudub alus väita, et need, kes ei ole põllumajandustootjad, hooldaksid põllumajandusmaad teisiti kui põllumajandustootjad.** Probleem seisneb pigem maa hooldamise eesmärgi selges sõnastamises ja teadvustamises ning selle eest õiglase ja soovitud stiimuleid loova toetuse ühikumäära ning nõuete rakendamises kõigile maa hooldajatele.

8. Otsetoetuste saamise miinimumnõuete sidumine täiendavate tegevustega (näiteks hekseldatud või niidetud rohumassi koristamine) on võimalik, kuid **otsetoetuse määra ei saa diferentseerida lähtuvalt tegevuse eripärast** (näiteks karjatamine, rohusööda tootmine, rohumassi hekseldamine). Siis hakkaks need mõjutama põllumajandustootjate tootmisotsuseid, st moonutaks kaubandust, mistõttu need ei kvalifitseeruks need enam WTO rohelise kasti tootmiskohustusest lahti seotud toetusteks.

9. **Hooldatava maa toetuse ühikumäära vähenemisega kaasneks püsirohumaa pindala vähenemine. Sellega kaasnev ühtse pindalatoetuse ühikumäära kasv ei parandaks oluliselt põllumajandustootjate majanduslikku jätkusuutlikkust.** Samas, osades piirkondades võivad kariloomade kasvatajatel paraneda võimalused maakasvatuse laiendamiseks. Toetuste diferentseerimisega kaasneks toetuste sidumine põllumajandustootmisega ja eeldatavasti ka stimuleeriv mõju toodangu tootmisele. See võib kasvatada Eesti põllumajandussektori toodangu mahtu, kuid pakkumise kasvuga võib kaasneda ka turuhindade langus.

10. Kui eesmärk on hooldatava (püsirohu)maa pindala säilitamine, siis peaks hooldatava maa toetuse ühikumäär olema vähemalt võrdne sellega kaasneva avaliku hüve väärtuse või alternatiivse kasutuse (näiteks teraviljakasvatuse) tuluga. See tähendab, et **pikemas perspektiivis peaksid püsirohumaade säilitamiseks otsetoetuste ühikumäärad pigem suurenema.**

11. **Tuleks teha strateegiline otsus, kas praegu hooldatavat maad oleks mõistlik kariloomakasvatuseks kasutada ja/või tulevikus kasutusvalmis hoida või mitte.** Kui valida kariloomakasvatuse arendamise suund, siis see vajab väärtusahelaid hästi katvat ja järjekindlat poliitikat. Tuleks analüüsida kariloomakasvatuse potentsiaalset haavatavust tuleviku kliimapoliitika poolt ja selle panust põllumajanduskeskkonna säilitamisse kõige laiemas mõttes. Samuti seda, kui suur osa püsirohumaadest asub Eestis sellistel muldadel, mida üldse tasuks põllukultuuride kasvatamiseks kasutusele võtta.

12. **Ühe lahendusena tuleks kaaluda senisest ulatuslikumat nn menüü põhise lähenemist II samba, mis asendaks tänase rohestamise toetuse ja võimaldaks seada toetuse määrad vastavalt erinevate keskkonna ja kliima seisukohast soodsate tegevustega kaasnevale kasule (avalikele hüvedele).** Kui seada II samba menüüst mitmeaastase kohustuse võtmine otsetoetuste toetusõiguslikkuse tingimuseks, siis suunaks see toetusi enam põllumajandustootjatele. Sel juhul tuleb tagada, et need toetused oleksid rakendatavad võimalikult suurel osal põllumajandusmaast ning pakuksid piisavat stiimulit, et vältida toetusala põllumajandusmaa märkimisväärse vähenemist. Viimane võib kaasa tuua negatiivseid keskkonnamõjusid, kuna põllumajandustootjate peamiseks stiimuliks saavad turuhinnad. **Läbi toetuse andmise tingimuste on põllumajandustootjate keskkonna alast tegevust tõhusam reguleerida kui ainult piirangute kaudu.** Selle variandi rakendamisel võib piiravaks teguriks osutada ÜPP II samba eelarve.

Rahastamisvahendite kasutamine maaelu arenguks

Põllumajandus- ja toidusektori investeeringuid on seni toetatud peamiselt tagastamatu abi (so toetuste) vormis, kuid piiratud finantsvahendite olukorras on järjest aktuaalsemaks muutunud tagastatav abi (so laenud, tagatised, omakapitaliinvesteeringud ehk rahastamisvahendid), mis moonutab konkurentsi vähem ja on toetuskeemina pikemas perspektiivis jätkusuutlikum.

13. **Rahastamisvahendi kasutamise eesmärk on toetada selliseid uusi või varajases kasvufaasis ettevõtjaid ning investeeringuid, mida peetakse rahaliselt elujõuliseks, aga mis ei leia turult piisavaid rahastamisallikaid.** Rahastamisvahendi rakendamine nõuab turutõrke eelhindamist ning kooskõla maaelu arengukava konkreetse perioodi eesmärkidega.

14. Tagatised ja laenud on rahastamisvahendi levinumad finantstooted. **Rahastamisvahendi finantstootete olulisemad eelised võrreldes tagastamatu abi ja erasektori finantstootetega on pindlikum lähenemine sihtgrupile, pidev finantstoote pakkumine ning kiire menetlemine, võimalus erinevate investeerimisfondide kombineerimiseks ning tootjate poolne rahastamisvahendi tagastamine.** Viimastest tuleneb rahastamisvahendi eelarve korduva kasutamise võimalus, mis tagastamatu abi puhul on välistatud.

15. Rahastamisvahendite rakendamine maaelu arengu poliitikas ei ole pika ajalooga. Perioodil 2000–2006 kasutasid rahastamisvahendeid kaks, perioodil 2007–2013 seitse ning perioodil 2014–2020 kasutavad neid viis liikmesriiki. Perioodil 2014–2020 on liikmesriigid planeerinud rahastamisvahenditeks kasutada vaid 0,4% EAFRD mahust (410 mln eurot) meetme 4 (investeeringud põhivarasse), meetme 6 (maapiirkonna ettevõtete areng), meetme 8 (metsamajandus) ja LEADER meetme eesmärkide täitmiseks.

16. Rahastamisvahendit kasutanud liikmesriikide kogemusel tagab rahastamisvahendi edukuse selle täpne eelhindamine (sihtrühma ja finantsturu suundumuste määratlemine), hästi koostatud ja selge strateegia, rahastamisvahendi fondi usaldusväärsus pankade ja ettevõtjate seas, teavitamiskampaania, rahastamisvahendi pakkumine koos tasuta nõustamise, mentorluse või koolitusega enne ja pärast taotlemist ning rahastamisvahendi valdaja ja haldaja varasem kogemus sarnase instrumendi rakendamisel.

17. **Rahastamisvahend võiks olla ideaalis kättesaadav kõigi maaettevõtluse investeeringute, sh maa, bioloogilise paljundusmaterjali, aretusloomade ja põhikarja investeeringute puhul, mida perioodi 2014–2020 reeglid ei luba.**

18. **Samuti võiks rahastamisvahendi kasutamine järgmisel perioodil olla erandkorras (so kriiside esinemisel) lubatav käibekapitali vajaduse katmiseks ja pangalaenude refinantseerimiseks.**

19. **Tagastamatu abi on järgmisel perioodil eeskätt vajalik vähetootlike investeeringute puhul nagu näiteks keskkonnanõuete täitmiseks seotud investeeringud ja esialgselt mittetootlikud investeeringud (teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud tegevused).**

20. **Kui ÜPP eelarve järgmisel finantsperioodil väheneb ning rahalisi vahendeid napib, siis võiks kaaluda rahastamisvahendite kombineerimist teiste fondidega ja erasektori kaasamist, et saavutada maapiirkonna ettevõtluse arendamiseks täiendav finantsvõimendus.**

Toidutarneahela toimimine ja ahela erinevate lülide vaheliste turujõudude tasakaalustamatus

Tarneahel koosneb tootmise, töötlemise, turustamise, tarbimise ja jäätmekäitluse lülidest. Toidutarneahela probleemidega tegeletakse EL tasemel eelkõige seetõttu, et maailmaturul on hinnad üha volatiilsemad, samas on tarneahela lülidel väga erinev turujõud, esinevad ebaausad kauplemistavad ja põllumajanduskriiside mõju jaotus on lülide vahel ebaühtlane. Eesmärgiks on muuta toidutarneahel paremini toimivaks.

21. **Põllumajandustootjatele on vaja võimaldada konkurentsireeglite erandit ja soodustada koostööd.** Erisuste tekitamine konkurentsiseadustes aitab erandlikus sundolukorras olevatel tootjatel suurendada oma turujõudu, saada võrdsemat positsiooni tarneahelas ning vähendada ebaausaid kauplemistavasid. Seega võiks piimapaketi (EL määrus 1308/2013 art 149) põhimõtetega jätkata ka uuel eelarveperioodil, antud konkurentsierandit tuleks laiendada ka teistesse põllumajandusvaldkondadesse, kus tarneahela toimimises on probleeme (Eestis näiteks kõõgivil, sealihaj). **Nii EL tasemel kui riikide konkurentsiametite poolt peaks tootjatele kindlustama selgitused ja koolituse, et nad julgeksid antud määruse võimalusi kasutada.**

22. **Euroopa Komisjon võiks välja töötada ELi-ülese vabatahtliku heade kauplemistavade juhendi, mis kataks kõik tarneahela lülid ja oleks konkreetsem kehtivast tarneahela algatusest.**

23. Eestis tuleb põllumajandustootjate turujõu suurendamiseks soodustada tootjaorganisatsioonide teket (sektorites, kus need puuduvad) ja olemasolevate tootjaorganisatsioonide tunnustamist.

24. Tarneahela paremaks toimimiseks on vaja tegeleda ahelas levivate ebaausate kauplemistavadega ja vabatahtlikud head kauplemistavad tuleb tarneahela osalisi võimalikult aktiivselt kaasates vastu võtta. Kui head tavad ei vähenda turul ebaausaid kauplemisvõtteid, asuda seaduste muutmise abil olukorda parandama.

25. Euroopa Komisjoni eestvedamisel tuleb analüüsida nende riikide turu muutusi, kus on vastu võetud head kauplemistavad, ja neid, kus on toimunud tarneahelat mõjutavad seadusemuudatused, ning hinnata konkreetsete meetmete mõju.

26. Edasi tuleks arendada ühtset turuinfo süsteemi nii EL tasemel kui Eestis. Infosüsteemi peab lülitama ka jaehinnad ja laiendada tuleb infosüsteemiga kaetud sektoreid (näiteks kõõgivil). Kogutud informatsiooni peaks regulaarselt analüüsima ja ettevõtjatele tutvustama.

27. ÜPP II sambah tuleb jätkata meetmetega, mis aitavad kaasa ettevõtjate paremale informeeritusele turust (koolitused, nõustamine) ja koostööle (rahastus ühistegevuse toetuseks peab olema suurem). Investeerimistoetuste planeerimisel ja rakendamisel tuleb enam lähtuda tervikliku tarneahela ideest. Koostööle tuginevate tootmise ja töötlemise arendamisele mõeldud investeerimistoetuste osas tuleb eelistada meetmena soodsaid krediite ja laenude garanteerimist, mitte otsest toetamist (mis rikub liialt õiglast turukonkurentsi).

Turule sekkumine

Turukorraldusmeetmete eesmärgiks on suurendada volatiilses keskkonnas põllumajandusturgude stabiilsust. Vähendades kriisisituatsioonides pakkumise survet turgudele, tagatakse hindade stabiliseerumine ja sellega toetatakse ühtlasi ka põllumajandustootjate tulu stabiilsust.

28. Turule sekkumise abimeetmed ehk nn „turvavõrgu“ meetmed rakenduvad teatud hinnalanguse ja/või kriisilukorras. Turvavõrgu (st sekkumiskokkuostu ja eraladustamise) mõju piisavust saab hinnata turuanalüüsi abil, **paindlikumat ja kiiremini rakenduvat turvavõrku aitaks saavutada turgude ja hindade suurem läbipaistvus (läbi kogu tarneahela) ning sellest tulenev turgude parem prognoositavus**. EL-i piima- ja sealihakriisist (2014–2016) järeldub, et turvavõrgu järele oli vajadus, kuid see ei olnud piisav nii Eesti kui EL tasemel. Sekkumiskokkuost ja eraladustamine leevendasid teatud määral turupingeid, kuid kokkuostuhindade madalseisust väljumine võttis aega.

29. Põllumajanduse korraldamise turupõhist suunda tuleb jätkata, et hoida ära turgude ja sissetulekute üha suuremast volatiilsusest tingitud kriisiabi liigset survet ja koormust eelarvele. Sekkumishindu hoida samal tasemel, et vältida võimalikke suuri laovaruseid ning seeläbi kriisisituatsioonide pikenemist.

30. Turukorralduse meetmete käivitamisel peab administratiivne suutlikkus olema parem, tegutsemine operatiivsem, mida võimaldaks Euroopa Komisjoni kohustus rakendada meetmeid maksimaalselt kolme kuu jooksul alates vastava otsuse vastuvõtmisest.

31. Eraladustamisel võimaldada regionaalsel tasemel turvavõrku, et paremini kaitsta raskustes olevaid piirkondi. Sel eesmärgil peab tootjate hinnangul olema turult kõrvaldatava toodangu päritoluriigiks meetme rakendumise asukohariik, kuna kriisisituatsioonis lükkab ühendusesisene importkaup raskustes olevas riigis kriisi edasi. Regionaalne mõõde on olulisem EL väikeriikidele, kelle hinnad on EL keskmisest volatiilsemad.

32. Olemasoleva turukorralduse süsteemi kõrval tuleb võtta kasutusele täiendavaid meetmeid, EL liikmesriigid peavad suutma ellu viia riskide juhtimise poliitika. Intensiivsem riskide juhtimine (nt kindlustamine või osalemine riskifondides) muudab kriisidele reageerimise kiiremaks, väheneb vajadus turvavõrgu ja erakorraliste meetmete järele. Erakorraliste toetuste maksimisega ei tohi kompenseerida kahjusid, mida saaks maandada kindlustamisega.

Riskijuhtimine

ÜPP arengu käigus on vähenenud otseselt tootmist ja müüki toetavate meetme olulisus ja suurenenud meetmete tähtsus, mis aitavad turumajanduslikult riske maandada. Kuna EL põllumajandustootjaid mõjutavad üha enam turgude globaliseerumine, suurem avatus ja volatiilsus, siis on vaja riskijuhtimist edasi arendada, et tootjad tuleksid muutuvate oludega ning kriisidega paremini toime. Turu suurem

stabiilsus on ÜPP üheks eesmärgiks, seega peaks tuleviku ÜPP andma kriiside ületamiseks paremad instrumendid.

33. **Riskijuhtimist võiks teostada nii Eestis kui Euroopa-üleselt riiklikult kaasrahastatava ÜPP II samba raames.** Igal liikmesriigil peab olema valikuvõimalus, milliseid riskijuhtimismeetmeid kasutada ja kuidas neid rakendada, kuid **EL-üleselt peab kõigil liikmesriikidel olema kohustus riske juhtida.** Seejuures on äärmiselt oluline informatsiooni vaba kättesaadavus, ühistegevus ning riigi ja erasektori usalduslik koostöö. Riskijuhtimismeetmeid on lihtsam käivitada hea konjunktuuri tingimustes.

34. **Tootjatel peab olema kohustus või otsene vajadus riske juhtida,** mis võimaldab kriisisituatsioonides oluliselt paindlikumat reageerimist ning laiaulatuslik osalus vastavates meetmetes pakub kaitset turgude madalseisude ületamiseks, minimeerides erakorralise kriisiabi vajaduse (ainult vabatahtlikkuse alusel liitumine piisavust ei taga).

35. **Kõigis EL riikides on soovitav toetada eelkõige kindlustamist (mõjusaim instrument, laiaulatuslikud kasutusvõimalused).** Kindlustatavaid riske peab katma turupõhiselt erasektor, riigil peaks olema keskkonda kujundav ning toetav roll. Riskijuhtimise kohustus annab tõuke põllumajanduskindlustuse turu arengule. Riskide maandamiseks on soovitav luua ka siseriiklikke riskifonde, mille suutlikkust ja tegevuse efektiivsust tõstab sisendressursi akumulatsioon.

36. Sissetulekute stabiliseerimise vahend ei ole riskijuhtimismeetmetest parim, kuna lävendi rakendumine on jäigem kui kindlustades, vahend nõuab keerukat ja andmemahukat infosüsteemi ning potentsiaalse ja tegeliku sissetuleku määramine on administratiivselt väga koormav.

37. Riskijuhtimise edendamiseks on võimalik seada riskijuhtimismeetmete kasutamine tingimuseks otsetoetuste saamisel (sektorite lõikes erinev mõju, kuna ühtne pindalatoetus on tootjate sissetulekutes erineva osatähtsusega) või II samba toetuste saamisel. Samuti on võimalik seada kahjuhüvitise määr sõltuvaks riskijuhtimismeetme(te) kasutamisest (nt läbi vastava riskifondi).

38. Neile EL liikmesriikidele, kus kindlustussüsteemide arendamine on alles algetapis (sh Eestis), saab soovitada eeskujuna võtta Ungari kogemusest. Ungaris on tootjatele kohustuslik riiklik kahjuhüvitusfond, kuhu teeb tootjatega võrdset määral sisse makseid ka riik. Saagi kahjusid kompenseeritakse täismahus vaid neile tootjatele, kes on täiendavalt sõlminud ka kindlustuslepingu.

Ekspordi edendamine

EL põllumajandustootjate konkurentsivõime suurenemisele aitab oluliselt kaasa ekspordivõime kasv. Ühtne ekspordi edendamine käsitleb eelkõige ekspordi kolmandatesse riikidesse ja võimalikud meetmed on kas promotsiooni või turutingimusi arvestava krediteerimise valdkonnast.

39. Prantsusmaa on teinud ettepaneku luua EL-ülene ekspordi krediteerimise süsteem, mis võtaks arvesse sektori spetsiifika ja oleks täienduseks rahvuslikele skeemidele. Eestis on eksperdid skeptilised üleeuroopalise ekspordikrediidi süsteemi osas ja valdavalt seda ei toetata. Ekspordi krediteerimise osas turutõrkeid ei nähta ja lisameetmetest puudust ei tunda.

40. Eesti põllumajandustootjad eelistaksid pigem ekspordi promotsioonimeetmete edasiarendamist. **Suurendama peaks Eesti turuarenduse toetuste eelarvet ja Eesti toiduainetööstus peab aktiivsem olema EL-i promotsioonimeetmetest raha taotlemisel.**

41. **Arenenud finantsüsteemiga riikides on ekspordikrediitidega seonduv lahendatud kas turupõhiselt või liikmesriigi enda meetmetega.** Eesti ja ilmselt ka paljud Põhja- ja Kesk-Euroopa riigid oleks suure tõenäosusega EL-üleses ekspordi krediteerimise süsteemis netomaksjad. Meede võiks olla eelkõige kasulik liikmesriikidele, kus finantsüsteem on vähem arenenud või kus finantssektor on kriisis ja krediidiinstrumentide kättesaadavus piiratud. EL-ülese meetme rakendamise asemel oleks otstarbekam, kui riigid, kus ekspordikrediidi kättesaadavuse osas esineb vajakajäämisi, reformiks ja arendaks oma finantssektorit.

42. Liikmesriikide skeemidel lasub selge vastutus võimalike kahjude osas riigil. **EL-ülel meetmel otsene vastutus tõenäoliselt hajuks ja moraaliriski vältimiseks võib osutada vajalikuks rakendada bürokraatiat suuremas mahus kui liikmesriigi skeemide puhul, mis ei toetaks ÜPP edasise lihtsustamise eesmärki.**

43. Maailmakaubanduse üldine poliitiline suundumus on ekspordisubsiidiumitest ja muudest kõlbatutest konkurentsimeetmetest loobumine. EL-ülese ekspordikrediidimeetme loomine oleks sellega vastassuunas samm, isegi kui formaalselt WTO reegleid ei rikutaks. EL kaubanduspartneritele võib sellise meetme loomine ÜPP raames näida katsena taastada ekspordisubsiidiume varjatud kujul.